

KÁIN GYERMEKEI

Gyerekbűnözők, gyerekkatonák

Vajon a gyerekkatonaság kirívó, ritka jelenség, amely kizárólag az elmaradott, posztkoloniális afrikai országokban érhető tetten? A legtöbb gyerekkatona ezekben az országokban van, de számos más országban, az USA bronxi negyedeitől Kolumbián át Magyarorszáig létezik a gyerekbűnözésnek az a típusa, amikor 18 éven aluli személyt bűncselekmények elkövetésére alkalmaznak – még ha azt nem is „katonaságnak” aposztrofáljuk. A legtöbb gyereket a körülmények kényszerítik a bűnözés útjára, de van, aki önszántából dönt úgy, hogy családját hátrahagyva csatlakozik egy bűnbandához. Miért kerülnek az iskolapadból az utcára lopni, erőszakolni és gyilkolni?

◆ LUCIFER-ELMÉLET

Philip Zimbardo ezekre a kérdésekre kereste a választ, amikor megalkotta a Lucifer-elméletet. Kísérlete előtt is sejtette az okokat: rossz családi háttér, csonka családok, drog- vagy alkoholfüggő szülők, de többet szeretett volna tudni. 1971-ben a Stanfordi Egyetem alagsorát átalakította börtönné. Kiválasztott 24 megfelelő pszichés állapotú fiatalot, két csoportra osztotta őket, börtönőrökre és foglyokra, majd határozatlan időre bezárta őket. A kísérletet azonban hat nap után a börtönőrök brutális viselkedése miatt le kellett állítani. Kifejezetten kegyetlenné váltak a foglyokkal: megvonták tőlük napokig a WC-használatot, rendszeresen lemeztelenítették és bántalmazták őket. Zimbardo szerint a konklúzió elkésztő. „Tehát akkor úgy tűnik, hogy az emberek adott szituációban, adott szerepkörben pillanatok alatt kegyetlenné válhatnak. Képes egy alapvetően jó ember is negatív irányba változni meghatározott körülmények között.”

BEBUKOTTAK

Gerő Marcell 2014-es *Káin gyermekei* című dokumentumfilmje *Monory-Mész András* 1985-ben bemutatott *Bebukottakjának* három gyerekszereplőjét mutatja be 30 évvel később. Pali, Gabesz és Zsolt, mindhárman emberölést követtek el tizenévesen, majd tettükért évekre, évtizedekre a tököli börtönbe kerültek. Gabesz a nevelőtanárát szúrta le, amikor az erőszakoskodni próbált vele. Palit az édesapja bántalmazta és éhezette rendszeresen, akit egy alkalommal hirtelen felindulásból fejbe lőtt a légpuskájával. Az ígéretes jövő előtt álló Zsolt pedig egy barátját ölte meg, mert az meg akarta erőszakolni a részeg édesanyját. Gerő Marcell azt mondja: „Nem igaz, hogy mindannyian a társadalom pereméről érkeztek, viszont az igaz, hogy bandáztak, rongáltak, loptak és különböző erőszakos cselekményekbe keveredtek, aztán egyszer csak túlléptek egy határt. Gabesznek teljesen normális családja van. A mai napig az anyjával él, és van három testvére. Erős kötelék volt közte és anyja között, csak rossz bandába keveredett, és későn vették észre. Pali is viszonylag normális életkörülmények között nevelkedett, bár az apja sokszor megverte.”

Kép - Profimedia - Red Dot

Gyerekkatonák a rettegett Közép-afrikai hadúr, Joseph Kony Lord's Resistant Army (LRA, az Úr Ellenállási Hadserege) katonai szervezetében. Garamba, Szudán, 2006. augusztus 1.

Vajon egyszeri botlás-e a bűnük, vagy a bűnözői hajlam mindig is bennük élt? Zsolt azt mondja, hogy ez valahol a génjeikben van, de a rendező ezt máshogy látja. „Tulajdonképpen az egész filmmel arra kerestem a választ, hogy ilyen helyzetekbe korábban is keveredhetek volna-e, hogy később is lett volna rá esély, hogy hasonló szituációba belebukjanak? Arra jöttem rá, hogy ők nem »gonosz gyerekek« voltak, hanem abban az adott pillanatban reagáltak szélsőségesen.” A rendező egy pszichológiai jelenséggel magyarázta ezt. „Egy pszichológustól hallottam az úgynevezett kisülésről. Ez az állapot, amikor az agy nem is tudja, hogy tulajdonképpen mit cselekszik, ezért később sem tudja rekonstruálni. Hirtelen felindulásból kikapcsol az agy.”

GYEREKKATONÁK

Kikamba Kinhansában (Kongói Demokratikus Köztársaság) született. Édesanyját korán elveszítette. Édesapja nevelte fel őt és négy testvérét. Állandóan éheztek és féltek, ezért önszántából úgy döntött, hogy tizenkét évesen katonának áll, csatlakozik a kormányellenes erőkhöz. Öt évet töltött a katonaságban, ami egy háromhetes kiképzéssel kezdődött.

A kiképzés lényege az volt, hogy gondolkodás nélküli elkötelezett harcost faragjanak belőle. Három alapvető dolgot kellett elsajátítania: a parancsok fenntartás nélküli teljesítését, a fegyverek használatát és a gyilkolást. Ezzel a tudással öt éven keresztül könyörtelenül gyilkolt, erőszakolt, mindezt kábítószer hatása alatt.

Kikambának szerencséje volt, mert sikerült megszöknie, és menedéket talált egy nemzetközi szervezet táborában, ahol több ezer társával együtt pszichológusok kezelték, írni, olvasni és szakmákra tanították.

De nem mindenki ilyen szerencsés. Az „új háborúk” fegyveres erőinek 80 százalékát gyerekek alkotják, és közülük nem mindenkinek sikerül elszöknie. Ezek a gyerekek is sokszor erőszakos környezetben nevelkednek, gyakran tapasztalnak bántalmazást, és maguk is követnek el durva cselekményeket. A „katonaságban” pedig a folyamatos, traumatikus stressz hatására pszichéjük eltorzul, megbetegszik. Az erőszak először ijesztő, félelmetes, aztán nemcsak hogy normálissá, megszokottá válik számukra, hanem egyenesen izgalmas, kíváncsotlanság lesz. Az agresszió iránti étvágyuk megnő.

Ráadásul a gyerekeknek nincsen félelemérzetük, gyakorlatilag érinthetetlennek hiszik magukat. Gyorsan tanulnak, hajtja őket a bosszú, nem tartoznak senkiért felelősséggel, sok esetben nincs is hova hazatérniük, így feltétlen hűséggel adóznak a vezetőiknek, és képesek büntület nélkül, kegyetlenül gyilkolni. Elhitetik velük, hogy harcosnak lenni vonzó dolog, hiszen élet-halál urai. Arról nem is beszélve, hogy költésghatékonyabbak, hiszen zsoldra sem tartanak igényt. Szilasi Ildikó, az Afrika-Magyar Egyesület munkatársa, aki maga is többször járt Kongóban, és foglalkozott gyerekkatonákkal, azt mondja: „Ezeknek a gyerekeknek teljesen eltűnik a normális életvitelük. Személy szerint én nem találkoztam a katonák között olyanokkal, akit bűnbánat vagy lelkiismeret-furdalás emésztett. És nem azért, mert ezek a gyerekek gonoszabbak, hanem mert a kitörés, a valahová tartozás megtapasztalását egyetlen lehetőségben látják: ha fegyvert ragadnak. Önként, a családjuk kiirtása miatti bosszúból vagy egyszerűen a napi betevőért csatlakoznak a legtöbben. Fenyítéssel, veréssel, tudatmódosító szerekkel, zsarolással, két-három hetes átnevelőtáborral mossák át az agyukat, és számukra már csak a gyilkolás, a felettesek parancsainak feltétel nélküli teljesítése marad.”

MITŐL FÜGGNEK A VÁLASZTÁSAINK?

Nem lehet egyértelmű választ adni arra, hogy a „bűnözővé válás kizárólag alkati vagy szocializációs kérdés e”, sőt, valószínűleg a két tényező kombinációja felelős érte, de az biztos, hogy a nem megfelelő családi háttér és a szélsőséges helyzetek mindenki életét megváltoztathatják.

Solt Ágnes szociológus, az Országos Kriminológiai Intézet munkatársa 2012-es disszertációjában szintén azt próbálta megfejtetni, hogy mitől függnek a választásaink. Mitől függ, hogy merre indulunk? Kik a felelősök életünk alakulásáért? Miért választjuk a rosszat vagy éppen a jót? 94 interjút készített fiatal- és gyerekkorú fogvatartottakkal. Végül arra jutott, hogy a gyerekkorúak és a fiatalok jóval nagyobb létszámban vesznek részt a bűnözésben, mint ahogy azt az összlakossághoz viszonyított arányuk indokolná. Az általa megkérdezettek háromnegyedéről elmondható, hogy noha családban nevelkedett, otthon az erőszak mindennapos volt, sőt, a legtöbb esetben maguk a gyerekek is bántalmazottakká váltak. Szegény, aluliskolázott, munkanélküli, alkoholisták életmódot folytató szülei és a reményvesztettség miatt az iskola helyett az utcán találták magukat, valamilyen ganghez csapódtak, és bűncselekményekbe keveredtek. Ami szintén érdekes, hogy Solt Ágnes megkérdezte a büntetés-végrehajtási intézetbe kerülő fiatalokat arról, hogy szerintük ki felelős a sorsukért. A srácok négyötöde azt felelte, hogy „a körülmények által kijelölt úton haladtak” idáig.

Gyerekkatona, Garamba

Káin gyermekei és a gyerekkatonák talán mind áldozatok, és talán volt is választási lehetőségük a jó és a rossz között, és igen, az egyszerűbb utat választották, de ebben a környezetük által teremtett „jó és követendő” példa is közrejátszott. Egy az iraki–iráni háborúról keringő történet pontosan ezt ragadja meg: 1980 és 1988 között az iraki–iráni háborúban egy kulcsot akasztottak a gyerekek nyakába azzal, hogy: „Ez a Paradicsom bejáratát nyitó kulcs, ha elestek, egyenesen a mennyországba kerültök.” ♦

Kép - Profimedia - Red Dot

TREND ^{94.2} FM
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

Gazdaság és Kultúra

94.2
FM

www.trendfm.hu

DIGITALSTAND

OLVASSA A KÉPMÁS
DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEMAS